

Háda Béla

Az ogadeni konfliktus regionális összefüggései

A fekete kontinenssel foglalkozó szakirodalom szellemes képzettársítással Afrika szarvának nevezi a földrésznek a Fehér-Nílus folyásától keletre eső, zömmel az etiopid átmeneti rasszhoz tartozó, afroázsiai nyelvű népek által lakott részét, melyet Etiópia, Eritrea, Dzsibuti, Szómália, részben pedig Szudán és Kenya területe fed le. Az elnevezés hamar fogalommá vált a nemzetközi kapcsolatokban is, miután a térség a 20. század harmadik harmadában Afrika egyik leginstabilabb, háborúktól és etnikai feszültségektől legerősebben sújtott vidéke lett. Elemzésünk tárgya e válságövezet máig talán „legforróbb pontjának”, Etiópiának a legkeletibb fekvésű tartománya, Ogaden.

A koldus nagyhatalom

Etiópia csaknem háromezer éves történelmével egyike a Föld legősibb országainak. A folyamatos állami hagyományt Afrika európai kolonizációja sem tudta megszakítani. Az ország ugyanis mindössze egy igen rövid, 1936-tól 1941-ig terjedő olasz megszállási periódustól eltekintve nem esett áldozatul a fehér ember birodalomépítő ambícióinak, amivel (az amerikai protektorátust, Libériát leszámítva) egyedülálló a kontinensen. Az etióp állam politikai gerincét alkotó amhara törzsi elit osztott az évezredes múlt minden dicsőségében és kudarcában azzal a személlyel, aki a *negusz negeszti* (királyok királya, négus) cím viselőjeként a főhatalom birtokosának számított. Noha Etiópia nem volt történelmének minden szakaszában nagyhatalom, az eredetileg többségében monofizita (kopt) keresztény ország egyik legmeghatározóbb történelmi élményét a környező muszlim törzsekkel és államalakulatokkal folytatott sikeres küzdelme jelentette. Ennek is köszönhető, hogy a napjaink-

ban több mint 79 milliós népességet számláló, Magyarországnál tizenkétszer nagyobb területen fekvő Etiópia mai kiterjedését nagyrészt hódítások eredményeképpen érte el. Az eredetileg az Etióp-magasföld északi részén szerveződött állam e folyamat következtében soknemzetiségű, birodalmi arculatot öltött, Afrika szarvának legmeghatározóbb hatalma lett, és ezt a pozícióját lényegében mind a mai napig őrzi.

Az adott feltételek mellett nem meglepő, hogy a rendkívül konzervatív monarchia politikai ideológiájának a birodalmi szemlélet volt az egyik legszilárdabb oszlopa. E filozófiát a jelenkorban azonban éles kihívás érte az Afrikában is feltámadó etnikai öntudat részéről, ami a nemzetté válás folyamatának igencsak az elején tartó törzsi népcsoportok körében a nacionalista eszmék előképét jelentette. Ez a jelenség – sok más afrikai országhoz hasonlóan – a mintegy nyolc nagyobb lélekszámú etnikumot határai között tömörítő Etiópia területi épségét is veszélyezteti. Noha a legjelentősebb etnikai elemek – oromók, amharák,

tigrinják és szidamok – mellett a keleti Ogaden tartományt lakó szomálik korántsem a legnépesebbek, napjainkban mégis az ő szakadár tevékenységük jelenti a legnagyobb kockázatot az ország számára.

Az etióp állam jelenkori történelmének két nagy vízválasztója a monarchia 1974. szeptember 12-i felszámolása és a katonai, majd szocialista kormányzat bevezetése, illetve e diktatórikus korszak 1991. évi lezárása, a mai szövetségi köztársasági államforma felvétele. Témánk nem igényli e két korszak részletesebb ismertetését, az ogadeni konfliktusosság azonban mindkettőt máig kísérte. Ennek következtében a szomálik lakta térséggel és magával Szomáliával kapcsolatos válságjelenségek alapvető meghatározói az etióp kül- és biztonságpolitikának. Az ország ma aktív regionális hatalmi politikát folytat, melyet látszólag (legalábbis az adott környezetben) a gazdasági feltételek hiánya sem akadályoz. Korunk Etiópiája ugyanis 180 dolláros egy főre jutó GDP-jével egyike a Föld legszegényebb országainak, és ráadásul az AIDS robbanásszerű terjedésétől a közösség dezorganizációjáig az afrikai társadalmak minden átka sújtja. Ezt a politikát ugyanakkor az ország afrikai viszonylatban igen erős, számottevő tartalékokkal rendelkező hadserege támogatja. Biztonsági érdekeinek védelmében pedig – mint napjaink állapotai is tanúskodnak róla – az etióp kormány nem riad vissza e katonai erő nyílt alkalmazásától.

Ogaden

Etiópia a 19. század második felében, II. Menelik császár hódításai révén terjesztette ki szuverenitását a ma Ogaden néven ismert bozótos-félsivatagos vidékre. Ogaden a pusztát átszelő Shebele folyótól

északra, Harerig elterülő vidék. Elnevezését eredetileg a dárúd törzs legnépesebb klánja, az ogaadeen után kapta. A szomálik lakta országrész azonban a környező területeket is jelenti, melyeket gyakran az előbbivel összevonva emlegetnek, kialakítva Ogaden tágabb, politikai fogalmát. Ezt az etnikai állapotot tükrözi az Etióp Szövetségi Demokratikus Köztársaság 1998 óta létező föderatív struktúrája is. A kilenc, etnikai alapon szerveződő szövetségi állam közül az egyik a szomáliké, több mint 279 000 négyzetkilométer kiterjedéssel. E leginkább legeltető állattartásra alkalmas, ritkán benépesült terület a szomáli dir, dárúd és hávije törzsek (klánközösségek) szállásterülete, amelyek máig zömmel juh-, kecske- és tevetartással foglalkoznak. Az Etiópai Statisztikai Ügynökség szerint túlnyomórészt ők alkotják a terület mintegy 4 560 000 fős népességét. E ponton azonban meg kell jegyeznünk, hogy ez utóbbi szám igencsak vitatott, más (nem etióp) források akár hétmilliós lakosságot is feltételeznek. Noha az ország népességén belül a szomálik részaránya mindössze hat százalék, e szóban forgó vidék etnikai arculatát egyértelműen ők határozzák meg.

A 19. század végére Afrika szarván három európai hatalom, Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország versengése határozta meg a politikai viszonyokat. Ők osztották fel egymás között a muszlim vallású szomálik településterületeinek maradékát, keleten Olasz-Szomália, északkeleten Brit-Szomáliföld, a mai Dzsubuti területén pedig Francia-Szomáliföld gyarmatok kialakításával. Témánk szempontjából mindez azért fontos, mert a mai vitatott etióp–szomáliai határ e folyamat eredményeképpen alakult ki, mint a kolonizált területek és a szuverén etióp monarchia közötti adminisztratív határvonal. Ez zárta le keletről Ogadent, noha

a pontos etióp–olasz szomáliai határ bizonytalan maradt, ami jogilag is megalapozta a későbbi területi vitákat.

Az etióp–szomáli konfliktus előélete

Szomália végül 1960-ban nyerte el függetlenségét. Az újszülött állam azonban csak a szomálik alig kétharmadát fogta össze, a többiek Dzszibuti, Kenya, de legnagyobb-részt Etiópia területén éltek. Szomália egyike lett a szubszaharai Afrika kevés etnikailag homogén államának. Sajátos helyzete folytán azonban – a földrészen egyedülálló módon – nyíltan irredenta politikai célokat fogalmazott meg. E törekvések vezérmotívuma Nagy-Szomália álma volt, mely legfőképp Ogaden annektálása által valósulhatott volna meg. Ezt a több milliós lélekszámú szomáli lakosság mellett a terület földrajzi elhelyezkedése is indokolta, hiszen természetes összekötője lehetne Szomália északi és délkeleti országrészeinek. Ogaden vonzerejét az is nagyban megnövelte, hogy 1973 óta jelentős szénhidrogén-készleteket feltételeznek a felszíne alatt. A szomáli nemzeti egységtörekvések Addisz-Abeában egyre nagyobb geopolitikai aggodalmakat szültek. Miután 1960-ban és 1964-ben is súlyos feszültség alakult ki a határvonal kérdésében a két ország között, senkinek nem lehetett kétsége afelől, hogy Szomália nyíltan fenyegeti Etiópia területi épségét, de ugyanezen filozófia mentén Dzszibuti függetlenségét és Kenya határait is.

Az 1977. év hozta el a máig legismeretesebb és legsúlyosabb konfliktust a két ország között. Ez év júliusában Mohamed Sziad Barré szomáliai tábornok-elnök hadserege rajtaütött az eritreai forradalmi mozgalommal elfoglalt Etiópián. Eleinte

úgy tűnt, Mengisztu Hailé Mariam kormányzatára súlyos háborús vereség vár, de a Szovjetunió hatékony támogatásának köszönhetően végül sikerült visszavonulásra kényszeríteni a szomáli támadókat. Az ún. ogadeni háború tehát Etiópia győzelmével zárult, a tanulságok levonását azonban sem biztonságpolitikai, sem belpolitikai téren nem lehetett megkerülni. A soknemzetiségű ország belső társadalmi erőviszonyai nem álltak összhangban a hatalmi pozíciók belső megosztásával, ami állandó kockázatokat rejtett az államra nézve, kezelése pedig kizárólag alkotmányos eszközökkel volt lehetséges. A szomáli törekvések kanalizálására is ez kínált elvi lehetőséget, de a Mengisztu-rezsim alkalmatlan volt egy ilyen politikai fordulat véghezvitelére, így arra csak az 1991. évi etióp rendszerváltást követően kerülhetett sor. A szomálik lakta régió (és benne Ogaden) szövetségi állami státuszt kapott, elvileg belső önállósággal. Az alapvető stratégiai dilemma azonban nem oldódott meg. A szomálik tágabb nemzetállami törekvései Afrika szarván továbbra is az egyik legakutabb biztonsági problémát jelentették, máig bizonytalanra téve a fennálló határrendszer jövőjét. A problémát az is árnyalja, hogy Etiópiában valódi demokráciáról még közel sem beszélhetünk, a szomáli közösségi törekvéseket pedig továbbra is nagy ellenszenv kíséri.

Az 1977–1978-as háború természetesen meghatározó politikai és eszmei folyamatok alaptényezője lett az ogadeni szomálik életében. Az 1984-ben alakult Ogadeni Nemzeti Felszabadítási Front (*Ogaden National Liberation Front – ONLF*) a háború alatt működött Nyugat-szomáli Felszabadítási Front (WSLF) bázisán szerveződött, formálisan politikai és szociális mozgalomként. Az ONLF gyakorlatilag napjainkig ápolja Nagy-Szomália eszméjét, melyet a régió függet-

lenségének kivívása útján valósítana meg. A szervezet hangsúlyozottan nacionalista ideológiai beállítottságú, és okulva az elmúlt évek tapasztalataiból, hivatalos szinten elhárítódik a vallási alapú erőszaktól. Taktikájában a gerillaakciók és terrorcselekmények játszanak kitüntetett szerepet. Az ONLF mértéktartó becslések szerint eddig több ezer ember haláláért felelős. Áldozataik többnyire katonák és kormányalkalmazottak, de például 2007 áprilisában hat kínai olajkutató is életét veszítette egy nagy hírverést kapott akciójuk során. A szervezet a politikai küzdőtéren is jelen van, ahol számottevő eredményeket könyvelhet el. Az ONLF 1997 és 2000 között közvetlenül irányíthatta a somáli szövetségi állam kormányát, azóta napjainkig a szervezet politikai szárnya által is támogatott Szomáli Népi Demokratikus Párt (SPDP) tölti be ezt a szerepet. Az ONLF tevékenysége nyomán a somáli régió középső része gyakorlatilag hadműveleti területté vált, ahol az etióp fegyveres erők igyekeznek visszaszorítani a szervezet gerilláit. A közállapotok javítására tett kísérleteik azonban mindmáig csekély eredményt hoztak. Addisz-Abeba számára tehát továbbra is elsődleges biztonságpolitikai törekvés az ogadeni szeceszionista mozgalom felszámolása, amely elviekben bármikor katonai és politikai támogatást kaphat a határ túlsó oldaláról is. A somáliai államkudarc pedig mindent egybevetve csak fokozta ezt a dilemmát.

Szomália összeomlása és a régió államai

Etiópiában és Szomáliában is 1991-ben, négy hónap eltéréssel szűnt meg a diktatúra. Csakhogy míg az előbbiben egy formálisan demokratikus berendezkedésnek adta át a helyét, utóbbiban a teljes dezintegrációnak. Szomália összeomlása máig a

legriasztóbb példa a működésképtelen állam kategóriájára. Noha a térképek ma még többnyire intakt országként jelölik, Szomália ma gyakorlatilag nem létezik. A szétesés a rendszerváltást követően indult meg, amikor a Sziad Barré hatalmát megdöntő Egyesült Szomáli Kongresszus (*United Somali Congress – USC*) alkotórészeire bomlott, és a kisebb frakciók véres polgárháborúban próbálták kezükbe ragadni az ország irányítását. Még 1991 májusában az északi területek (az egykori Brit-Szomáliföld) túlnyomórészt dir törzsbeli helyi vezetői – nem mellesleg a Sziad Barré-rezsim alatt sokat szenvedett issza klán irányításával – deklarálták önállóságukat, a Szomáliföldi Köztársaság megalakulását. Noha ezzel kivonták az általuk uralt vidéket a polgárháború tűzéből, egyszersmind el is temették a somáli egység eszméjét. A *de facto* szuverén államot elsőként Dzsibuti ismerte el 1997-ben. A kicsiny ország együttműködésével saját bántatlanságát is megvásárolta, a somáli irredentizmus ugyanis jelentős issza lakossága miatt rá is veszélyt jelentett. A békés Szomáliföldi Köztársaság ennek tükrében mindenképpen kezelhetőbb szomszéd, mint a polgárháborús területek, vagy az egységes és offenzív politikával kacérkodó Szomália.

A példa hamarosan követőre talált a Szomálifölddel szomszédos vidékeken is, ahol a Caseyr-fok sivatagos hátországa, a zömmel dárúdok lakta Puntföld 1998-ban szintén függetlenségi nyilatkozatot tett. Igaz, azzal a kitéttel, hogy a somáli állami egység helyreállása esetén készek integrálódni az újjászülető Szomáliába. A szakadár területek közösségei a függetlenségi deklarációkkal többé-kevésbé sikeresen távol tartották földjeiktől a polgárháborút, az új államok határvonaláiban azonban nem sikerült megegyezniük, ami újabb konfliktusok forrása lett. A déli ország részben ugyanakkor egy-

re nagyobb méreteket öltött az erőszak. A klánharcok az ENSZ beavatkozása nyomán sem csitulak, így a világszervezet – belátva a vereségét – 1995-ben felszámolta a nemzetközi katonai jelenlétet Szomáliában. A szomszédos országok érdekeltsége ugyanakkor közvetlen érintettségük miatt változatlanul megmaradt. Etiópia már az 1998–2000 között dúló eritreai háború alkalmával is komoly katonai tényezőként jelent meg a polgárháborús régióban, ahol helyi szövetségeit támogatta az Eritrea által favorizált erőkel szemben. Ekkoriban a térség sajátos kísérleti terepévé vált az etióp–eritreai konfliktusnak, a két ország ugyanis a polgárháborús felek felhasználásával igyekezett kiszélesíteni a már meglévő frontvonalakat.

2004-ben merültek fel egy új kibontakozás esélyei, mikor Kenyában a klánok képviselői megállapodtak egy átmeneti parlament, illetve szövetségi kormány megalakításáról. Kenya csaknem egymillió fős, az ország területének mintegy egynegyedét lakó szomáli kisebbségnek ad otthont. Ráadásul a polgárháborús zóna közvetlenül határos vele, így nem meglepő Nairobi erős érdekeltsége egy stabilabb állapot kialakításában. A kenyai megállapodás nyomán az új szomáli parlament Abdullahi Jusuf Ahmedet választotta az ország elnökének, aki egyszersmind az Átmeneti Szövetségi Kormány (*Transitional Federal Government – TFG*) feje is lett. Az új végrehajtó hatalom tekintélye ugyanakkor csekélynek bizonyult. A helyi irányítás ugyanis a hadurak kezében összpontosult, noha a klánoknak elvileg számarányuknak megfelelően rögzített kormányzati pozíciók jutottak. Szomáliának tehát továbbra sem volt (valójában ma sincs) olyan kormánya, amely egyértelműen gyakorolta volna a szuverenitást az „ország” területe felett, és felelősséget vállalhatott volna a helyi fejleményekért a nemzetközi közösség előtt.

Ebben a helyzetben jelentkezett egy új politikai erő, az Iszlám Bíróságok Uniója (*Union of Islamic Courts – UIC*). E sokféle irányzatot összefogó muszlim szervezet eleinte igen progresszív célokért, a törvényesség és a közösségek morális konvencióinak helyreállításáért szállt síkra, amit az iszlám elveire alapozva képzelt el. Noha a szélsőséges muszlim eszmék Afrika szarvát sem hagyták érintetlenül, a fentiek ismeretében a nyugati világ eleinte mértékletesen viszonyult az Unió fellépéséhez, mely katonai szárnya, a Shabaamilícia segítségével 2006 tavaszára átvette a hatalmat a szétszilárdott déli ország-részben, és bevonult Mogadishuba is. Az év nyarára azonban a szervezeten belül a szélsőséges csoportok kerültek túlsúlyba, melyek egy iszlám fundamentalista jellegű kibontakozást szorgalmaztak. Vezetőjük, a hávije törzsből származó Hasszán Dahir Avejsz sejk nyíltan Etiópia-ellenes nyilatkozatai ismét rávilágítottak a krízis etióp–szomáli relációira.

Etiópia „terrorizmus elleni háborúja”

Miután Avejsz dzsihádra szólította fel az ogadeni szomálikat az ország ellen, Addisz-Abeba a nacionalizmus után egy újabb ideológia, az iszlám fundamentalizmus mozgósító erejével találta szembe magát. Noha ez alapvetően még csak az ogadeni szakadár törekvések támogatását jelentette, a szomáli iszlámisták gesztusokat tettek más, többségében muszlim etiópiai népcsoportoknak (pl. az oromóknak) is. Az iszlám és a kopt egyház közötti egyensúlyt Etiópiában roppant komolyan veszik. A vallási gyűlölködés felszítása az enyhén muszlim többségű társadalmat katasztrófával fenyegetheti, és távlatilag megkérdője-

lezné az etióp állam fennmaradását. A felekezeti konfliktusokkal kapcsolatban a térségben nagyon keserű tapasztalatok születtek – gondoljunk csak Darfurra. Ezt a biztonságpolitikai kockázatot, amely már Ogaden relációin is túlmutat, az etióp kormány nem hagyhatta figyelmen kívül. A szerveződő iszlám fundamentalista hatalom a Nyugat szemében is szalonképtelenné vált, így Addisz-Abeba anélkül tervezhette meg ellenlépéseit, hogy komolyabb nemzetközi tiltakozással kellett volna számolnia. Az elvi háttérrel pedig maga a UIC szolgáltatta azzal, hogy nyíltan támogatta az Ogadeni Nemzeti Felszabadítási Front terrorista tevékenységét, ami a terrorizmus elleni háború érájában a legszélesebb támadási felületet nyitotta vele szemben.

A tapasztalatok és a rendelkezésre álló eszközök ismeretében Etiópia újfent a katonai beavatkozást preferálta, és preventív csapásra szánta el magát. Melesz Zenavi miniszterelnök a TFG felkérését és az Egyesült Államok hallgatólagos támogatását is maga mögött tudhatta, mikor bejelentette a fundamentalista hatalom elleni támadást. Némi légi előkészítéssel 2006. december 24-én kezdődtek meg az etióp hadműveletek a UIC által uralt területeken. Hamar kiderült, hogy Zenavi kabinetje alapvetően jól számolt a lehetőségekkel. Az iszlamista milíciák a helyi erőviszonyokhoz igazodva szervezték meg magukat, és tehetetlennek bizonyultak az etióp légierővel és páncélos egységekkel szemben. 2007. január 13-án elesett az utolsó iszlamista támaszpont, Ras Kamboni is, és az etióp fegyverek árnyékában elvileg helyreállt az országrész felett a TFG gyenge szuverenitása. A 2007. év fejleményei azonban világossá tették, hogy a helyi politikai erők együttműködési készsége még mindig nem kielégítő. Avejsz végül a szövetséges Eritreába menekült, mely az etióp

befolyás terjedésének ellensúlyozása érdekében mintegy 2000 katonával támogatta a szélsőségeket.

Etiópiát persze nem annyira a nemzetközileg elismert somáli kormány iránt érzett aggodalom vezette, mint inkább saját geostratégiai megfontolásai. Az ország ugyan meggyengítette az ogadeni felkelők somáliai hátszögét és baráti kormányzatot segített hatalomra a területen, beavatkozásának távlati eredményei mégis kétségesek. Noha az iszlámisták elvesztették a főváros és a stratégiai pontok feletti ellenőrzést, akcióképességük nem szűnt meg teljesen. Terrorcselekményeik és kisebb fegyveres rajtaütéseik állandó fenyegetést jelentenek a megszállók és a kormányerők számára is. A publicisták egy része alighanem joggal nevezte Szomáliát Etiópia „Irakjának”. Az etióp hadsereg ugyanis láthatóan nem képes pacifikálni a vidéket, a béke teremtés és -fenntartás feladatait pedig minél hamarabb átadná az Afrikai Unió keretein belül szerveződő nemzetközi erőknél. Ez utóbbiak azonban igen lassan állnak fel, ezért az etióp csapatkivonásra a mai napig nem kerülhetett sor. Mindennek dacára az akciónak Addisz-Abeba szempontjából megvan a maga hozadéka. Egy szélsőséges iszlám állam kialakulásának veszélye délkeleti határai mentén pillanatnyilag kétségkívül elhárult, a hadsereg fellépése pedig világosan demonstrálta az ország elszántságát a területi és hatalmi status quo megőrzésére a térségben.

Az Egyesült Államok szerepéről és a jövő kilátásairól

Az Amerikai Egyesült Államok térségbeli szerepével kapcsolatban – mint oly sok esetben – igen lesújtó vélemények születtek. Kétségtelen, hogy az USA politikája

érdemben máig nem járult hozzá sem a somáliai, sem az ogadeni állapotok rendezéséhez. Washington az utóbbi években leginkább az iszlám fundamentalizmus terjedésének meggátolását, az al-Káida feltételezett somáliai kapcsolatainak felderítését és semlegesítését, valamint a Vörös-tengeren áthaladó tengeri szállítási útvonalak biztosítását helyezte előtérbe. A térség népeinek életébe nem tudott, de tegyük hozzá, nem is mert érdemben, előremozdítólag beavatkozni. Ez alól talán egyedül Madeleine Albright külügyminiszternek az etióp–eritreai háború lezárásakor játszott békeközvetítő szerepe említhető kivételként. Afrika szarva a nyugati politika szemében túlságosan komplikált, bizonytalan és elmaradott terület, amelyről általában kevés ismeret áll rendelkezésre, az igen ellenséges társadalmi és politikai környezet miatt pedig nem tűnik kifizetődőnek sokat investálni bele. (Amerika leglátványosabb vállalkozása az utóbbi időben a 2007. január 9-én Badel somáliai falu térségében, az al-Káida néhány tagjának likvidálása céljából végrehajtott légi támadás volt.)

Az Egyesült Államok kissé tétova hozzáállása leginkább a helyi szövetségesének számító Etiópia pozícióit erősíti. A Bush-kormányzat külpolitikai filozófiája természetes szövetséget feltételez Etiópia és az USA között a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemben. E szoros kapcsolatot Condoleezza Rice külügyminiszter 2007. decemberi látogatása alkalmával is megerősítették Addisz-Abeában. Washington ennek szellemében támogatta az említett 2006. karácsonyi inváziót, és a nemzetközi szervezetek által gyakran megfogalmazott vádaknak megfelelően nem reagált érdemben az etióp katonák civilekkel szembeni kegyetlenkedéseire sem. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a civil tár-

sadalmat is ellenségként kezelő attitűd a helyi népek hadi kultúrájának része, ami ha nem is tolerálható, de megmagyarázható, a nyugati rosszallás pedig aligha fog változtatni rajta.

A kulturális és társadalmi környezet figyelembevételével lehet értékelni Ogaden jövőjét is. A somáli nemzeti mozgalom Szomália jelenlegi állapotában is szokatlan és kockázatos jelenség Afrikában. E kockázat különösen erős Etiópia vonatkozásában, mely évszázadok óta birodalmi képlet. Noha a császárságnak már régen leáldozott, e birodalmi hagyománytól sok tekintetben máig nem szakadt el teljesen a soknemzetiségű ország politikai elitje, mely az etnikai alapú szeparatizmusban az állam fennmaradását veszélyeztető tényezőt lát. Tegyük hozzá, minden bizonynyal nem megalapozatlanul. A somáli törzsi és klánstruktúra ugyanakkor olyan belső megosztottságot eredményez e népcsoporton belül, mely napjainkban ellehetetleníti az egységes, „nemzetként” való fellépést a világ előtt. A klánok divergens politikai törekvései nemcsak az egység újratemtését hiúsítják meg, hanem a megosztó technikáknak is széles teret nyitnak. Ezáltal a „somáli probléma” megoldása a távoli jövő feladatai közé számítható, elnyújtva a válságot és a somáli nép tragédiáját.

Noha Etiópia mindent elkövet annak érdekében, hogy Ogaden sorsát elválassza Szomáliától, ez az eddigi tapasztalatok alapján nemigen lehetséges. Az alapprobléma kezelése leginkább csak komplex megközelítéssel képzelhető el, melybe benne foglaltatik a somáliai politikai konszolidáció (esetleg az egység helyreállítása) és a somáli–somáli kapcsolatok újrafogalmazása is. Ez utóbbi Etiópia területi integritásához fűződő félelmeire is megoldást kínálhat. Mindez persze politológiai

elmélet. A valóságban azonban éhezés, járványok, öldöklésig fajuló etnikai, vallási és államközi konfliktusok, szociális és társadalmi katasztrófák sújtják a világnak ezt a részét. Afrika szarván ezek az emberek mindennapi alapélményeit jelentik, melyekkel szemben leginkább a szűkebb közösségeiktől remélnék védelmet. Ilyen fel-

tételek mellett még a szükséges nemzetközi és helyi társadalmi támogatás mellett is roppant nehéz megalapozni egy új politikai kultúrát. Az ogadeni krízis, éppúgy, mint a térség többi válságjelensége tehát várhatóan még sokáig megoldatlan marad. Ez utóbbi vonásával történetünk aligha egyedülálló Afrikában. ■

Irodalom

- Benkes Mihály: Az afrikai biztonság a 20–21. század fordulóján. In Benkes Mihály: *Helyzetkép Fekete-Afrikáról. Politikai afrikaisztikai tanulmányok*. Budapest, 2006, ELTE BTK – MTTT, 79–118. o.
- Búr Gábor: Nemzeti eszmék és folyamatok Afrikában. In Balogh András (szerk.): *Nemzet és nacionalizmus*. Budapest, 2002, Korona, 287–405. o.
- Horváthné Angyal Boglárka – Major Katalin: Etióp külpolitikai fordulat a '70-es években. *Kül-Világ*, 2005. 4. szám, 54–66. o. www.freeweb.hu/kul-vilag.
- Somalia's Islamists. *International Crisis Group, Africa Report*, No. 100, 2005 December, www.crisisgroup.org.
- Marcus, Harold G.: *A History of Ethiopia*. Berkeley – Los Angeles – London, 2002, University of California Press.
- Fage, J. D. – Tordoff, William: *Afrika története*. Budapest, 2004, Osiris.
- Pendergast, John – Thomas-Jensen, Colin: Blowing the Horn. *Foreign Affairs*, Vol. 86, March/April 2007.